

KONKURENTSIVÕIME KAVA „EESTI 2020“ UUENDAMINE

Ekspertgrupi ülesandeks on:

- arutada läbi EE2020 valdkonna eesmärkide täitmise seis (eesmäärke ja sihttasemeid, mida ei ole saavutatud ei muudeta);
- anda hinnang EE2020 valdkonna peamiste kitsaskohtade (väljakutsete) asjakohasusele, vajadusel teha täiendusettepanekuid;
- anda hinnang seni rakendatud poliitikamuudatuste ja meetmete mõjususele ning teha ettepanekuid uuteks poliitikamuudatusteks ja meetmeteks, mis aitaksid EE2020 eesmäärke saavutada.

1. Eesmärkide täitmise seis

Kasvuhoonegaaside emissioon

Eesti2020 eesmärk: Kasvuhoonegaaside heitkoguste piirmäär võrreldes 2005. aasta tasemega ¹		
2005 tase	Eesti eesmärk 2015	Eesti eesmärk 2020
5647 tuhat tonni	6156 tuhat tonni	6269 tuhat tonni (+11% võrreldes 2005)

* Tänapäevase heitkoguste tase ehk eesmärgi täitmise reaalne lähtepunkt on hinnanguliselt 6021 tuhat tonni (2008-2010 heitkoguste keskmine tase)

Kasvuhoonegaaside emissiooni näitaja näitab süsinikdioksiidi, metaani, diämmastikoksiidi ja f-gaaside heitkogust CO₂ ekvivalenttonnides. Heitkoguste vähenemine saavutatakse kahe mehhanismi kombineerimise abil, milleks on EL heitkoguste kauplemissüsteem (ETS) ja riiklikud kohustused kauplemissüsteemi välisele sektoritele. Kuna siseriiklike meetmetega saab eelkõige mõjutada kauplemissüsteemi väliseid heitmeid, siis on Eesti2020 eesmärk seatud kauplemissüsteemi mitte kuuluvatele sektoritele (hooned, transport, põllumajandus, jäätmed jm). Selle kohaselt ei tohi Eesti heitkogused aastaks 2020 suureneeda enam kui 11% võrreldes 2005. a tasemega (6,27 mln tonni CO₂ ekvivalenti). Seni ei ole kauplemissüsteemi välised heitmed seda piiri ületanud. Kasvuhoonegaaside heide kauplemissüsteemi välistes sektorites jäi 2012. aastal esialgsete andmete põhjal 5,64 mln tonni CO₂ ekvivalenti tasemele. Suurim heite vähendamise potentsiaal on transpordisektoris ja väiksemahulise energiatoomise sektoris (taastuvkütuste kasutamine katlamajades ja hoonete energiaefektiivsuse parandamine). EL uue kliimapoliitika raamistikuga paika pandud kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärkide kohaselt tuleb Eestil kasvuhoonegaaside heitkoguseid oluliselt vähendada juba 2030. aastaks².

Taastuenergia osakaal

Eesti2020 eesmärk: Taastuenergia osakaalu tõstmine 25%-ni energia lõpptarbimisest		
Algtase 2009	Eesti eesmärk 2015	Eesti eesmärk 2020
19,5%	23,6%	25%

Eesti eesmärk on suurendada taastuenergia osakaalu energia lõpptarbimises 25%-ni aastaks 2020, mis eeldab muutusi kõikides sektorites. Täna põhineb Eesti energeetikasektor veel

¹ Eesmärk kohaldub EL heitkoguste kauplemissüsteemi välisele sektoritele.

² Täpne Eestile määratav sihttase selgub 2014. sügisel.

FAKTILEHT

suures mahus fossiilsetel kütustel, kuid viimastel aastatel on toimunud pidev taastuvenergia osakaalu suurenemine. 2012. aastal oli taastuvenergia osakaal lõpptarbimises 25,2%. Eesti pikaajaline eesmärk on jõuda taastuvenergia osakaaluni 25% aastaks 2020, mis eeldab viimaste aastate arengute põhjal saavutatud taseme hoidmist.

Märkimisväärselt on taastuvenergia osakaalu aidanus suurendada elektrituruseadusest tulenevad toetusmehhanismid taastuvatest energiaallikatest elektrit tootvatele soojuse- ja elektri koostootmisjaamadele. Samas on soojusmajanduses endiselt peamine osa katlamajadest maagaasi või raske kütteõli baasil. Suurim taastuvenergia potentsiaal avaldubki eelkõige biokütustel baseeruvast elektri ja soojuse koostootmises ning tuuleenergiast. Lähiaastatel tuleb tähelepanu pöörata ka taastuvate energiaallikate kasutamise suurendamiseks transpordisektoris.

Energia lõpptarbimine

Eesti2020 eesmärk: Energia lõpptarbimise taseme säilitamine 2010. aasta tasemel		
2010 tase	Eesti eesmärk 2015	Eesti eesmärk 2020
2818 ktoe	2986 ktoe	2818 ktoe

Energia lõpptarbimine väljendab energia tarbimist, mis on saadud ja tarbitud pärast kõiki vahepealseid muundamisi teisteks energialiikideks (elektrienergia, soojus, kütus). Näitaja ei sisalda kütuse kasutamist mitteenergeetilisteks vajadusteks (nt keemiatööstuse toorainena tarbitud põlevkivi ja maagaas), elektri jaamade omatarvet ega kadu. Eesmärgi seadmiseks kasutati Eesti energia lõpptarbimise prognoosi aastani 2020, mille kohaselt kasvab tarbimine 2020. aastaks 11% võrreldes tänasega ning on 136 petadžauli (PJ). Selle kasvu pidurdamiseks tuleb aastaks 2020 jääda 2010. aasta lõpptarbimise tasemele, milleks on 118,7 PJ. 2012. aastal oli energia lõpptarbimine Eestis 115,7 PJ ja sellega jäädi energia tarbimiseks seatud piiridesse.

Lõpptarbimise hoidmine 2010. aasta tasemel eeldab energiasäästu suurendamist pea kõikides sektorites, millest olulisemad on kodumajapidamised, tööstus, transport ja avalik sektor. Jätkata tuleb hoonete energiasäästu investeringutega, samuti on oluline avaliku sektori eeskujuga hoonete haldamisel ning rajamisel. Tööstuse energiasäästu aitab saavutada uute tehnoloogiate kasutuselevõtt. Transpordi energiakasutust saab ohjata läbi kolme tegutsemisviisi – transpordivajaduse vähendamine, ühistranspordi kasutuse suurendamine ja sõidukite ökonoomsuse suurendamine. Sealjuures on oluline üldine teadlikkuse kasv ja sellest lähtuv tarbijakäitumise muutus.

Majanduse ressursimahukus (indikaatorit ja eesmärki ei ole seatud)

Majanduse ressursitõhusus tähendab majanduskasvu saavutamist vähemate ressursidega³. Eesti ressursitootlikkus on läbi aastate olnud oluliselt madalam võrreldes teiste Euroopa riikidega. Euroopa Liidu riikide keskmine materjalitootlikkus on Eesti omast 5 korda kõrgem, Eesti on näitajaga eelviimasel kohal EL riikide hulgas. Eesti eripäraks on suur põlevkivi kasutus, mis moodustab üle kolmandiku kodumaisest materjalikasutusest. Enamik sellest kasutatakse energeetikasektoris, mis annab ca 3,5% lisandväärtusest. Ressursitõhususe parandamiseks on vaja muuta tööstussektor senisest energia- ja ressursitõhusamaks, edendada loodusressursside kasutust vähendavaid tehnoloogiaid ja tootmismeetodeid ning suurendada

³ Mõõdetakse kodumaise materjali kogutarbimise suhtena SKPsse (eur/kg)

investeeringuid tehnikasse. Samuti tuleb laiendada materjalide ja jäätmete ringlussevõtu osakaalu tootmises, mitte loodusressursside kasutamise mahtu.

2. Olulisemad planeeritud ja algatatud tegevused

2.1 OLULISEMAD ENERGIA VARUSTUSKINDLUSELE SUUNATUD MEETMED

Alljärgnevalt on antud ülevaade olulisematest kavandatavatest ja elluviidavatest meetmetest energia varustuskindluse tagamiseks. Sealhulgas on toodud nii energiaühenduste parandamise kui ka energiaallikate mitmekesistamisega seotud meetmed.

- Energiaühenduste parandamine (Eesti-Läti kolmas elektriühendus)
- Põhivõrgu investeeringud, sh uute liinide ehitus
- Gaasivõrgu omandiline lahutamine
- Regionaalne LNG terminal ja BalticConnector
- Energiaallikate mitmekesistamine, sh taastuvenergeetika kasutuselevõtu soodustamine
- Biometaani tootmise ja transpordisektoris tarbimise toetamine (SF meede)
- Energiaühistute loomise soodustamine

2.2 OLULISEMAD RESSURSI- JA ENERGIASÄÄSTULE SUUNATUD MEETMED

Alljärgnevalt on antud ülevaade olulisematest tehtavatest ja planeeritud meetmetest majanduse ressursi- ja energiamahukuse vähendamiseks.

- Keskkonnatasude süsteem 2016-2020
- Soojusmajanduse tõhustamise meetmed:
  - Kaugküttepiirkondade auditid jätkusuutlikkuse hindamiseks ja sobivate lahenduste leidmiseks
  - Kaugküttekatelde renoveerimine ja kütuse vahetus (SF meede)
  - Amortiseerunud ja ebaefektiivse soojustorustiku renoveerimine (SF meede)
  - Soojusmajanduse arengukava koostamine (SF meede)
  - Lokaalsete küttelehenduste ehitamine kaugküttelehenduse asemel (SF meede)
- Korterelamute rekonstrueerimise toetus (MKM, KredEx) (SF meede)
- Liginullenergiahoone ehitusprojektide koostamise toetamine (SF meede)
- Tänavavalgustuse taristu renoveerimine (SF meede)
- Energia- ja ressursisääst ettevõtetes (SF meede)
  - Energia- ja ressursijuhtimise alaste koolituste läbiviimine
  - Energia- ja ressursijuhtimise alase teadlikkuse tõstmine
  - Investeeringud parimasse võimalikku ressursitõhusasse tehnoloogiasse ressursijuhtimissüsteemide ja toetavate IT-rakenduste toetamine (SF meede)
  - Jäätmete ringlussevõtu toetamine
  - Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine.
- Sõiduautode energiamärgiste süsteemi väljatöötamine
- Keskkonnasõbraliku ühistranspordi arendamine läbi gaasi- ja elektritranspordivahendite investeeringute programmi
- Linnalise (liikumis)keskkonna arendamine linnaruumi parema planeerimise ja alade taaskasutuselevõtu abil (SF meede)
- Maaelu arengukava meetmed ressursitõhususe edendamiseks ja vähese CO₂ heitega majandusele ülemineku toetamiseks põllumajanduses ja toiduainete- ja metsandussektoris (MAK 2014-2020)

FAKTILEHT

- Põllumajandusettevõtete veekasutuse tõhustamine
- Põllumajandusettevõtete ja toiduainetetööstuse energiakasutuse tõhustamine⁴
- Taastuvate energiaallikate, kõrvalsaaduste, jäätmete, jääkide ja muude toiduks mittekasutatavate toorainete pakkumise ja kasutamise hõlbustamine biomajanduse edendamise eesmärgil
- Põllumajandustegevusest tingitud kasvuhoonegaaside ja ammoniaagiheitkoguste vähendamine (biogaasi tootmine, taastuenergeetika)
- Põlevkivi kaevandamise aastane piirmäär (uus/sama piirmäär saab paika põlevkivi arengukavas 2014.a novembris)
- Ökosüsteemiteenuste kaardistamise meetodika väljatöötamine ja ökosüsteemiteenuste hindamine nende majanduslikku väärtust arvestavate ettevõtlusvõimaluste loomiseks.
- Jäätmemajanduses suurem tähelepanu jäätmetekke vältimisele ja korduvkasutusele.

3. Peamised poliitikasoovitused 2010-2014

Peamised poliitikasoovitused ja soovitatud meetmed valdkondlikest uuringutest ja hindamistest, Euroopa Liidu ning OECD analüüsides, Riigikontrolli audititest, partnerorganisatsioonide pöördumistest ja teistest allikatest. Väljatoodud soovitused on praeguses etapis teadlikult erineva detailsusastmega ning täpsustuvad edasiste arutelude käigus.

Varustuskindlus:

- Jätkata liikmesriikidest naabritega piiriüleste energiaühenduste ja regionaalse taristu arendamist, et mitmekesistada energiaallikaid ja soodustada konkurentsi Baltimaade energiaturgude parema integreerimise kaudu (Eesti2020 riigipõhine soovitus);
- Jätkata tööd piirkondlikes koostöövormides Balti energiaturu regulatiivseks harmoneerimiseks ning turu toimimise tõhustamiseks, s.h. EL kolmanda energiapaketi ja BEMIP tegevuskava täielikuks rakendamiseks. BEMIP mandaadi uuendamine perioodiks 2015+.
- Elektrivõrkude sünkroniseerimine Kesk-Euroopa süsteemiga (Balti riikide ühtne tegevuskava, sünkroniseerimiseks vajalike investeeringuprojektide nimekirjad TEN-E määruse projektinimekirja);
- Kolmandatest riikidest elektriimpordile regulatsiooni kehtestamine koos regionaalsete partneritega.
- Vajalike reguleerimisvõimsuste rajamine;
- Regionaalse gaasibörsi loomine;
- EL võrgueeskirjade vastuvõtmine ja rakendamine (peamiselt TSO-de ülesanne)
- Taastuenergia koostööprojektide arendamine (ühisprojektid teiste LRidega taastuenergia direktiivi raames⁵) kodumaiste taastuvate elektritootmisvõimsuste suurendamiseks, ka läbi suuremahulisemate projektide (nt avamere tuulepargid).

⁴ MAK eesmärk põllumajanduses ja toidutööstuses energiatõhususse investeerida vähemalt 20 000 000 eurot aastaks 2020

⁵ Taastuenergia direktiiv võimaldab kolme liiki riikidevaheliste koostöömehhanismide kasutamist: 1) statistilised ülekanded, kus taastuenergia ülejäägiga riik müüb oma taastuenergia statistika teisele riigile; 2) ühisprojektid, kus ühes LRis olevat projekti arendatakse ja rahastatakse ühiselt ning toodang jagatakse riikide vahel ning 3) ühised toetuskavad, kus LRid ühtlustavad oma toetuskavad ning toodetav energia integreeritakse ühtsesse turgu.

FAKTILEHT

- Targa võrgu arendamine, tarkade arvestite ja uute energia salvestamise lahenduste kasutuselevõtmine (TjaA soodustamine, pilootprojektid, toetuste kasutamine (Horisont 2020, TEN-E, NER300, EIB, Smart Grids ERA-Net, Eurogia+), tegevuskavad, seadusandlik raamistik jne).

Ressursi- ja energiatõhusus:

- Kaardistada Eesti potentsiaal rohemajanduse alal, sh ressursitõhususe seisukohast võtmetähtsusega majandussektorid ning vajalikud oskused.
- Seada ressursitõhususe alased eesmärgid ja arengusuunad valdkondlikes poliitikates (planeerimine, energeetika, kliima, jäätmemajandus, tööstus, ehitus, metsandus, põllumajandus, transport, turism, haridus, tööturg, T&A). Ressursi- ja energiatõhususega arvestada keskkonnamõju strateegilisel hindamisel.
- Riigihangete tingimustes eelistada energiasäästlikke ja ressursitõhusaid lahendusi (ökonoomsemad sõidukid, alternatiivkütuse eelistamine, energiasääst hoonetes, olulusringi põhimõtte arvestamine kontoritarvete, toidu, elektroonika jm tellimisel jne).
- Soodustada ressursitõhususe parandamist ettevõtetes (kasutamata ressursi kaardistamine, veekasutus, energiakulu, materjalikasutus, keskkonnamõju vähendamine, jäätmetekke minimeerimine, olulusringipõhine lähenemine), sh teadlikkuse tõstmine, ressursitõhususest tulenevate võimaluste tutvustamine, uute ressursi- ja energiatõhusate ärimudelite tutvustamine, nõuandetoetus, investeringute soodustamine, ettevõtete koostöö soodustamine (nt ühe jäätmed teisele ressurs).
- Luua ressursitõhususe parandamisele suunatud programmid suurema ressursitõhususe potentsiaaliga valdkondades (nt. toiduainetööstus, põllumajandus, metsandus, transport, rõivatööstus, keemiatööstus jne), mis toetaks uute lahenduste väljatöötamist ja kasutuselevõttu (nt T&A, arendusprogrammid, innovatsiooni- ja tehnoloogiasirde toetamine, toetusskeemid, koostöö soodustamine, tarkade/nutikate lahenduste arenduse ning kasutuselevõtu edendamine/toetamine (tark maja, tark linn, tark võrk, intelligentsed transpordisüsteemid, intelligentsed tootmissüsteemid, tark tee jne).
- Biomajandusega seotud tehnoloogiate arendamise toetamine (biotehnoloogiad, nano- ja materjalitehnoloogiad, IKT).
- Energiatehnoloogiate arendamise ja kasutamise soodustamine (nt energiatehnoloogiate programm).
- Suunata EL heitmekaubandussüsteemi kvoodimüügitulu suuremas mahus (hetkel 50%) madala süsiniku sisaldusega tehnoloogiate arendamise ja energiatõhususe programmidesse.
- Energiatõhususe koostõömehhanismide ELi raamistiku loomine sarnastel põhimõtetel taastuvenergia koostöövõimalustele, mis võimaldaks arendada EL liikmesriikidega koostööprojekte energiatõhususe eesmärkide tõhusamaks saavutamiseks.
- Tarbijate energia- ja ressursitõhususe alase teadlikkuse tõstmine ja tarbimiskäitumise suunamine (teavitusüritused, toodete märgistused, toodete üürimine ostmise asemel, keskkonnasõbralike toodete tunnustamine, toodete olulusringipõhine hindamine).
- Vähendada biojäätmete ladestamist ja soodustada biojäätmete ringlussevõttu (biokütused, kompost) ja seega ka ressursside tõhusamat kasutamist. Biojäätmega seotud võimalike komposti-, setete-, bioenergia- ja biokütuseturgude loomise ja sisseseadmise soodustamine. Biogaasijaamade arendamine.

FAKTILEHT

- Veesäästuvõimaluste ja –varustusvõimaluste väljaselgitamine ja rakendamine (arukad arvestid, vett kasutavate seadmete kohustuslikud nõuded, vee korduskasutuse juhised, veetaristu lekete vähendamine, vee säästmine põllumajanduses jne).
- Jätkata energiatõhususe parandamist elu- ja tööstushoonetes (toetuskeemid, tüüpprojektid).
- Parandada avaliku sektori hoonete energiatõhust (sh liginullenergia hoonete pilootprojektid).
- Olelusringi põhimõtete arvestamine uute hoonete projekteerimisel ja ehitamisel.
- Tõhustada kontrolljärelvalvet energiatõhususe miinimumnõuete täitmise osas.
- Soodustada energiaühistute loomist, soodustada energiasäästuvettevõtete loomist.
- Oluliselt suurendada keskkonnastiimuleid transpordisektoris, et aidata kaasa vähem ressursimahukale liikuvusele (Eesti 2020 riigipõhine soovitus).
- Soodustada energiasäästlikumate ja keskkonnasõbralikumate sõidukite ostmist (sh sõiduautod, ühistransport, raskeveokid, vedurid jne).
- Rakendada meetmeid ühistranspordi kasutamise soodustamiseks ja individuaaltranspordi osakaalu vähendamiseks.
- Linnade maakasutuse planeerimisel ja uute arendusalade asukohavalikul (näiteks elamualad, kontoripinnad) eelistada hea ühistranspordi ühendusega asukohti.
- Soodustada modaalselt nihet transpordis, pikemate vedude nihkumist maismaalt raudteele ja merele.
- Hoonete ja transpordi energiatarbimise ja CO₂ mõju hindamine planeeringute tegemisel (vastava nõude seadmine) ning väiksema mõjuga lahenduste eelistamine.
- Põlevkiviresursi suurem väärindamine, suurema kasuteguriga kasutamine, nt otsepõletamise asemel õlitootmine ja uttegaasist elektri tootmine. Põlevkivitehnoloogiad.

4. Euroopa Liidu poliitika raamistik

Energiajulgeolek ja energia varustuskindlus on Euroopa Liidus muutunud järjest olulisemateks teemadeks. 2014. a. mais avaldas Euroopa Komisjon energiajulgeoleku strateegia, millega lühiajalises plaanis nähakse ette energiajulgeoleku stressitestide läbi viimine, et simuleerida gaasi varustushäirete mõju liikmesriikidele ja töötada välja varuplaanid (gaasivarude suurendamine, lühiajalise tarbimise vähendamine, alternatiivsete kütuste kasutamine). Stressitestide tulemustest selgus, et gaasitarnete katkemise korral jätkuks Eesti tarbijatele gaasi u. viieks päevaks. Balti riikide koostöös on vaja kiirelt jõustada EL kolmanda energiapaketi nõutavad kolmanda osapoole juurdepääsu reeglid, mille puudumine takistab hetkel gaasi transiidi võimaldamist läbi Läti ning Eesti varustuskindluse seisukohast olulise gaasi hoiustamist Incukalnsi hoidlas.

Kesk- ja pikas plaanis on strateegia kohaselt vajalik: kliima- ja energiapoliitika raamistiku energiaefektiivsuse eesmärkide täitmine; kodumaistest ressurssidest energiatootmise suurendamine, varustajariikide ja varustuskanalite mitmekesistamine (sh taastuvenergia arendamine, ohutu tuumaenergia); energia siseturu lõplik väljakujundamine ja energiataristu täiendamine; ühised seisukohad energia välispoliitikas; hädaolukorra ja solidaarsusmehhanismide tugevdamine.

EL tasandil on järjest tugevam trend liikumaks **ressursitõhusale madala süsinikuga majandusele**, mis on ka Euroopa 2020 strateegia üheks eesmärgiks. Lahendusena nähakse

rohe⁶-, ring⁷- ja biomajanduse⁸ põhimõtete juurutamist, mis aitaks kaasa ka üleminekul konkurentsivõimelisele madala süsinikuga majandusele ning jätkusuutliku majanduskasvu saavutamisele. Materjalide kasutamise pikendamine, tõhustamine ja taaskasutamine aitab parandada ELi konkurentsivõimet maailmas. Oluline roll on eesmärgistatud teadus- ja arendustegevusel ning rohelisel innovatsioonil.

2014 juulis avaldati Euroopa Komisjoni poolt nn ringmajanduse pakett, millega seatakse siduvad eesmärgid edasiseks tegevuseks ning käsitletakse neid valdkondi, kus ELil on potentsiaali tõsta tootlikkust, kasutades samas vähem ressursse. Paketti kuuluvad:

- Jäätmete direktiivide muutmise direktiiv, millega plaanitakse teha olulised ümberkorraldused EL-is kehtivasse jäätmetevaldesse seadusandluse. Kõige olulisemaks muudatuseks on ringlussevõtu sihtarvude kehtestamine erinevatele jäätmeliikidele. Direktiivi kohaselt tuleb aastaks 2030 ringlusse võtta 70% olmejäätmetest ning 80% pakendijäätmetest. Pakendijäätmete ringlussevõtu sihtarvud on sätestatud materjalide kaupa aastateks 2020, 2025 ja 2030. Aastaks 2030 tuleb ringlusse võtta 60% plastikut, 80% puitu ning 90% raudmetalle, alumiiniumi ja klaasi. Aastaks 2025 tuleb vähendada toidujäätmete teket 30%. Samuti tuleb samaks aastaks lõpetada ringlussevõtuks sobivate jäätmete ladustamine tavajäätmeprügilatesse.
- Hoonete ressursitõhususe teatis analüüsib, millised võimalused on ehitussektoris kui ühes suuremas jäätmeid tekitavas sektoris võtta kasutusele meetmeid, et ehitus- ja lammutusprahiti paremini ümber töödelda ja taaskasutada.
- Keskkonnasäästliku tööhõive - keskkonnasäästliku majanduse tööhõive potentsiaali vallandamine teatis käsitleb tegevusi, mis toetavad töökohtade loomist ning parandavad ressursitõhusust töökohal – üks suurtest väljakutsetest Euroopa konkurentsivõime tõstmisel. Teatis soovib kaardistada ressursitõhususe osas võtmetähtsusega majandussektorid ning oskused, mille järele juba on või tekib vajadus. Tehakse ka ettepanek kogu ELis keskkonnahoidlike töökohtade loomise toetamise tegevuskava kohta.
- Teatise Keskkonnahoidlik tegevuskava VKEdele - kuidas võimaldada VKEdele muuta keskkonnaalased väljakutsed äri võimalusteks - eesmärgiks on parandada Euroopa VKEde ressursitõhusust, toetada keskkonnahoidlikku ettevõtlust, kasutada ära keskkonnasäästlikumate väärtusahelate võimalused ning hõlbustada turulepääsu keskkonnasäästlike VKEde jaoks.
- Teatis toidukadude vähendamise ja toidujäätmete ringlussevõtu teemal – kavas lähiajal avaldada.

Energia tootmist ja tarbimist ning laiemalt ka ressursikasutust hakkab tugevalt mõjutama 2014 oktoobri lõpul kokku lepitud EL 2030 kliima- ja energiarahastus, mille kohaselt tuleks aastaks 2030 EL tasemel kasvuhoonegaaside heidet vähendada 40% võrreldes 1990. aastaga. Pikaajaline EL eesmärk on vähendada heitkoguseid 80-95% aastaks 2050. 2030 kliimarahastusliku kokkuleppega määratakse riikidele ka individuaalsed kasvuhoonegaaside vähendamise kohustused (puudutab ETS süsteemist väljaspool olevaid sektoreid). Praeguste arvestuspõhimõtete jätkudes (SKP inimese kohta) peaks Eesti riiklikuks vähendamiskohustuseks olema -11% võrreldes 2005.a. tasemega (s.t. 5 mln t CO₂ ekv aastaks 2030). See tähendab, et vastupidiselt 2020 a. riikliku eesmärgiga, ei saa Eesti enam heitkoguseid teatavates sektorites (transport, põllumajandus, väiksemahuline elektritootmine,

---

⁶ Rohemajandus (*green economy*) - on majandus, mis parandab inimeste heaolu ja sotsiaalne õiglust, mis ei põhjusta keskkonnariske ja survet loodusvaradele ja on seega vähese CO₂-heituga, ressursitõhus ja ühiskonda kaasav majandus

⁷ Ringmajandus (*circular economy*) - on majandus, kus rõhk on mittebioloogiliste ressursside ja materjalide taaskasutusel ja korduskasutusel. Toodete kokku kogumine nende olemusringi lõpus ja materjalide eraldamine ja taaskasutamine.

⁸ Biomajandus (*bioeconomy*) - on biomassi kasutamisel põhinev majandus. Materjalide, kemikaalide, kütuste tootmiseks ja energia saamiseks kasutatakse põllumajanduse ja toidutööstuse saaduseid ja jäätmeid

jäätmel) suurendada, vaid peab neid riiklike meetmetega oluliselt vähendama hakkama. Transpordi valge raamat seab eesmärgiks ELi transpordisektori kasvuhoonegaaside heite vähendamise 60% võrra aastaks 2050 (aastaks 2030 indikatiivselt 20% alla 2008. a taset). Tavakütusel töötavate autode osakaal peaks vähenema aastaks 2030 poole võrra ja järk-järgult kaduma aastaks 2050 linnaliiklusest sootuks (EL tasandil toimub pidev sõiduautode ja kaubikute CO₂ heite määrade ülevaatamine; seadusandlusega soodustatakse tõhusamate ja keskkonnasõbralikumate raskeveokite kasutuselevõttu). CO₂ heidete hulk peab lennunduses ja merenduses aastaks 2050 vähenema 40% võrra.

Kliimapoliitika elluviimise keskseks mehhanismiks jääb EL heitmekaubandussüsteem (ETS), mille alla kuuluvate sektorite lõikes tuleks heidet 2030. aastaks vähendada 43% võrreldes 2005. aastaga. Eesti jaoks tähendab ETS sektor u 2/3 kogu heidete osakaalust (u. 70% Eesti heitest tuleneb ETS sektorist (sellest enamuse energiatootusest), ELis läheb keskmiselt ETSi alla 40% koguheidetest). Esitatud on EL ETSi reformimise ettepanek⁹, millega nähakse ette ELi heitkogustega kauplemise süsteemile reservi kehtestamist alates 2021. aastast. Reservi tööerakendusel tõenäoliselt ühikute hind tõuseb ja see mõjutab Eesti põlevkivitööstust. Lisaks hakkab põlevkivi kasutamist mõjutama ka ELi energiatootuse eesmärk aastaks 2030¹⁰. 30% ELi energiatootuse eesmärk, mille ettepanek on esitatud EL 2030 raamistikku tähendaks Eesti jaoks u. 201-277 PJ primaarenergia tarbimist aastaks 2030, mis tähendab, et põlevkiviressurssi tuleks senisest oluliselt suuremalt väärindada (suunates nt õlitootmisse).

Põlevkiviõli ja vedelkütuste tootmise arendamise eelduseks on EL kütusekvaliteedi direktiivi osas sobiva lahenduseni jõudmine ja põlevkiviõli tootmise säilitamine ELi süsinikulekkehuga sektorite nimekirjas. Põlevkivielektri tootmist hakkavad lähiaastatel oluliselt piirama ka ELi õhukvaliteedi nõuded. 2013. a lõpus avaldatud õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamise direktiiv seab aastaks 2030 ambitsioonikad heite vähendamise eesmärgid kuuetele saasteainetele (suurimaks probleemiks eesmärkide täitmisel on Eesti puhul tolm-põletusplokkide töös hoidmisel väävlinormid, samuti ka põlevkivigaasi põletamisel tekkiv heide).

Biomassi kasutamist energeetikas mõjutab 2013. a detsembris avaldatud ELi keskmise võimsusega põletusseadmete direktiiv, mille nõuetega vastavusse viimiseks tuleb töösolevatele biomassi kateldele paigaldada saasteainete püüdurid (multitsüklonid) aastaks 2025 (5-50 MW võimsusega) ja 2030 (1-5 MW). Samuti näeb Euroopa Komisjon 2030 kliimaraamistikus ette vajadust peale 2020 aastat reguleerida biomassi kasutuse otstarvet (mh biomassi energiakasutust) ja majandamist (mh säästvuskiirte seadmine).

Taastuvenergia direktiiv seab riikidele kohustuse suurendada taastuvenergia osakaalu transpordisektoris 10%-ni aastaks 2020. Euroopa Liit on biokütuste puhul liikumas I põlvkonna biokütustelt (põllukultuuride põhistelt) II ja III põlvkonna biokütuste osakaalu suurendamise suunas (nn ILUC direktiivis¹¹ seati II põlvkonna biokütustele aastaks 2020 ka 0,5% eesmärk). Riigipoolseid meetmeid (s.h. riigiabi) ning ka struktuurivahendite raha saab edaspidi taotleda vaid edasiarendatud biokütuste tootmise arendamiseks. Teise põlvkonna biokütuste toorainete nimekirja on liigitatud ka biometaan, mille siseriiklikku kasutuselevõtu toetamist ja soodustamist on Eesti alustanud.

---

⁹ Euroopa Komisjoni ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemi stabiilsusreservi loomise ja toimimise kohta, ja millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ

¹⁰ Euroopa Komisjoni teatis „Energiatootuse ja selle panuse energiajalgeolekusse ja 2030 kliima- ja energiapoliitika raamistikku“, avaldati 23.07.2014.

¹¹ ILUC eelnõu (biokütuste kasutusest tulenev maakasutuse muutus) arutelu on EL Nõukogus jõudnud poliitilisele kokkuleppele, kuid ees seisavad läbirääkimised Euroopa Parlamendiga.

FAKTILEHT

2014. aasta septembri seisuga ootab vastuvõtmist transpordisektori alternatiivkütuste pakett, mis seab liikmesriikidele kohustuse võtta vastu riiklikud poliitikaraamistikud, mis sisaldavad eesmärges alternatiivkütuste (elekter, surumaagaas, veeldatud maagaas, vesinik) infrastruktuuri kasutuselevõtuga ning meetmeid nende saavutamiseks. Sealhulgas annab direktiiv ette standardi, millele alternatiivkütuste laadimispunktid/tanklad peavad teatud aja jooksul vastama.

EL poliitika soodustavad modaalset nihet, st oma olemuselt ressursitõhusamate transpordiliikide laialdasemat kasutamist (nt peaksid pikemad veod nihkuma aja jooksul maismaalt raudteele ja merele). Selleks peab mh optimaalsemaks muutuma mitmeliigiliste logistikasüsteemid toimimine. Seda põhimõtet on jälgitud ka uue TEN-T võrgustiku ja vastavate toetusmeetmete kujundamisel. ELi läbiv liin on, et kõik, mis sõidab maanteel/saastab rohkem, muutub ajapikku kallimaks.

Energiatõhususe osas annavad raami hoonete energiatõhususe direktiiv (2010/31/EL) ja EL energiatõhususe direktiiv (2012/27/EL). Hoonete energiatõhususe direktiiv seab hoonete energiatõhususele miinimumnõuded ning näeb ette, et peale 2018. aastat peavad kõik uued riigiasutuste hooned olema liginullenergiahooned. Sarnane kohustus on kõikidel uutel ehitatavatel hoonetel peale 2020. aastat. Euroopa Komisjon kavatses hoonete energiatõhususe ja EL energiatõhususe direktiivi üle vaadata 2017.a, mille käigus võib direktiividesse lisanduda uusi EL meetmeid. 2017.a. tuleb komisjonile esitada uus riiklik energiatõhususe tegevuskava. Seadmete energiatõhusust reguleerib EL ökodisaini direktiiv ja energiamärgistuse direktiiv, mille ülevaatamised peaksid toimuma juba 2014. aasta lõpus.

EL Strateegilise Energiatehnoloogia Kava (SET-Kava) tehnoloogiaprogramme rahastatakse peaaesjalikult ELi 7ndast raamprogrammist ning see on keskendunud uute tehnoloogiate arendamisele ja turule toomisele järgmistes valdkondades: tuule- ja päikeseenergia, Euroopa elektri suurvõrgu, CCS tehnoloogia, bioenergia, tuumalõhustamise, kütuseelemendi- ja vesinikutehnoloogia ning energiatõhususe arendamisele. Samuti edendatakse SET-Kava raames nn Smart Cities initsiatiivi (keskendub linnakeskkondade energiatõhusamaks ja rohelisemaks muutmisele).

1.juulil 2014 jõustus uus riigiabi raamistik aastateks 2014-2020 (põllumajanduse ja keskkonna valdkondade suunised, grupierand, vähese tähtsusega riigiabi jne), mis omakorda mõjutab erinevaid toetusskeeme.